

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА,
СКОПЈЕ
ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ,
БЕОГРАД

КНИГА НА РЕЗИМЕА • КЊИГА РЕЗИМЕА

МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
ТАЈНАТА НА ЧОВЕЧКАТА ДУША
НИЗ ПРИЗМАТА НА КНИЖЕВНОСТА

МЕЃУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП
ТАЈНА ЛЉДСКЕ ДУШЕ
КРОЗ ПРИЗМУ КЊИЖЕВНОСТИ

Београд / Белград, 28. и 29. 10. 2025.

Институт за књижевност и уметност, Београд
Институт за македонска литература,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ ОДБОР

др Бојан Јовић

Институт за књижевност и уметност, Београд

д-р Јасмина Мојсијева-Гушева

Институт за македонска литература, УКИМ, Скопје

др Персида Лазаревић ди Ђакомо

Универзитет у Пескари, Италија

др Роберт Ходел

Универзитет у Хамбургу

д-р Оксана Микитенко Олегівна, Институт

мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.

М.Т. Рильського НАН України, Київ

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

др Бојан Јовић

Институт за књижевност и уметност, Београд

д-р Јасмина Мојсијева Гушева

Институт за македонска литература, УКИМ, Скопје

др Светлана Шеатовић

Институт за књижевност и уметност, Београд

д-р Наташа Аврамовска

Институт за македонска литература, УКИМ, Скопје

др Бојан Чолак

Институт за књижевност и уметност, Београд

д-р Дарин Ангеловски

Институт за македонска литература, УКИМ, Скопје

др Марија Терзић (секретар скупа)

Институт за књижевност и уметност, Београд

д-р Сарита Трајанова (секретар на конференцијата)

Институт за македонска литература, УКИМ, Скопје

**ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ДУША МИГРАНТА?
ИДЕНТИТЕТСКА И ЕМОТИВНА ЛУТАЊА
У РОМАНИМА
ИНСИСТИРАЊЕ НЕНАДА ЈОВАНОВИЋА
И СКРИВЕНА КАМЕРА ЛИДИЈЕ ДИМКОВСКЕ**

др Марко Аврамовић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

mrkavramovic@yahoo.com

У овом излагању предмет анализе представљају два романа савремених јужнословенских књижевности: *Инсистирање* (2005) српског песника и прозног аутора Ненада Јовановића и *Скривена камера* (2004) македонске песникиње и романсијерке Лидије Димковске. Оба дела, настала унутар исте генерацијске и блиске поетичке матрице, тематизују искуства миграција, напуштања матичне земље и адаптација у новим културним и социјалним околностима. Посебна пажња биће посвећена идентитетској димензији главних јунака ових романа — питању њихове припадности у условима добровољног или принудног расељавања. Фокус анализе усмерен је на емотивна колебања ликова, њихову унутрашњу расцепљеност између „старог” и „новог” света, као и на психолошке и симболичке топографије које унутар текстова заузимају место „дома”. Рад настоји да укаже на начине на које ова два романа преиспитују сам концепт мигрантске душе — да ли она икада у потпуности пристаје на нову стварност или заувек обитава у међупростору.

Кључне речи: савремена српска проза, савремена македонска проза, емигрантски роман, културна дихотомија, миграција, идентитет, дом, Ненад Јовановић, Лидија Димковска

ПОЕЗИЈАТА НА РАДМИЛА ЛАЗИЌ (И) НА МАКЕДОНСКАТА КЊИЖЕВНА И КУЛТУРНА СЦЕНА

проф. д-р Наташа Аврамовска
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
n.avramovska@iml.ukim.edu.mk

Поводот за овој текст е годинава доделеното Поетско жезло, награда на Друштвото на писателите на Македонија, на српската поетеса Радмила Лазиќ, што ДПМ секоја година го доделува на еден македонски и еден странски автор за животно дело во рамки на Празникот на липите.

Вистинската причина меѓутоа лежи во петдецениското книжевно пријателство на Радмила Лазиќ со македонските поетеси Катица Кулавакова, Лилјана Дирјан и Вера Чејковска, коешто имаше и пошироко влијание во одреден круг на македонската книжевна сцена и резултираше со продуктивни преписки и поетски, книжевен дијалог. Текстот ќе истражи дел од тој жив книжевен дијалог, на кој што сум била сведок во текот на изминатите децении. Со заминувањето на Вера Чејковска и Лилјана Дирјан, голем дел од таа архива е веројатно неповратно изгубена, но текстот ќе се обиде да ја долови поезијата како сушност на нивната животна комуникација и пријателство, воедно и преписки од коишто аспектот на ангажираност произлегувал речиси спонтано. Идејата за ова истражување произлезе и во споредба со проекти од поново време меѓу македонските, српските и книжевниците од другите некогашни југословенски републики, а налик на проектот „Вјетар

иде на југ и обрће се на сјевер”. Оттаму, тема на текстот е колку поезијата на Лазиќ, толку и преписката и ангажманот што од неа произлегува во заедништвото. Конференциската тема со фокус врз тајните на човековата душа овде ќе биде проследена низ односот тело-душа во нејзината поезија.

Клучни зборови: Радмила Лазиќ, поезија, тело – душа, комуникација, ангажман

**ИМЕНОВАЊЕ ДУШОМ:
ПОЈМОВНИК РАНИХ КРИТИЧКИХ ТЕКСТОВА
МИЛАНА КАШАНИНА (1910–1918)
У ЕПОХАЛНОМ КОНТЕКСТУ СРПСКЕ МОДЕРНЕ**

др Јана М. Алексић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

tiamataleksic@gmail.com

Милан Кашанин је у српску књижевност ушао 1910. године, када је у сомборској *Слози* објавио награђени текст „Змајев национализам”. Од првог хонорара петнаестогодишњи ученик Српске православне велике гимназије у Новом Саду претплатио се на *Српски књижевни гласник*, књижевни часопис који је све до почетка Првог светског рата (1914) уживао статус како водећег гласила о књижевности, уметности и културним питањима, тако и арбитра књижевног укуса. У околностима доминације критичарских фигура као што су Јован Скерлић и Богдан Поповић, критика у том периоду има изузетно високу валоризацијску функцију — она постаје не само мерило уметничког достигнућа, већ и симбол духовне и културне оријентације једне епохе. Управо у том контексту, Кашанин почиње да формира своју критичку позицију и појмовни корпус, објављујући радове у листовима и часописима попут *Слоге*, *Браника*, *Гласа Словенаца*, *Хрвата и Срба*, све до *Књижевног југа* 1918. године, чиме се, у складу са интерпретацијом Иванке Удовички, заокружује прва фаза његовог књижевно-критичког деловања.

Кашанинов критички апарат обликује се под снажним утицајем уредника и сарадника *Српског књижевног гласника*, с једне стране, те нове генерације сарадника Бо-

санске виле — пре свега Димитрија Митриновића, Пере Слијепчевића и Милоша Видаковића — с друге. У додиру са филозофским системом Бенедета Кроча и интуиционистичком мисли Анрија Бергсона, коју посредује управо Митриновић, Кашанин развија естетичке и аксиолошке оријентире који ће бити основ његове ране критичке продукције. Поред литерарног и филозофског образовања које усавршава током студија у Будимпешти и Загребу за време Великог рата, Кашанинову поетичку и критичку мисао обликују и непосредни одједи ратног искуства, што се рефлектује у његовим текстовима објављеним у часописима *Савременик*, *Обзор*, *Глас Словенаца*, *Хрвата и Срба* и, напоследку, *Књижевни југ*.

Духовне доминанте епохе, испоставља се, утичу и формулисање аксиолошке парадигме и употребу критичког апарата. „Уметничка душа”, „душа уметности”, „народна/национална душа”, „душа доба” у укрштају синхроније и дијахроније значења, појмови су који су населили текстове водећих аутора првих деценија 20. века, па и младог критичара у успону. У овом раду, полазећи са становишта књижевноисторијске анализе, настојаћемо да размотримо значења, функције и облике употребе појма „душа” у корпусу Кашанинових раних критичких текстова, с циљем да се расветле његове естетичке, филозофске и културолошке импликације унутар оквира српске модерне.

Кључне речи: књижевна критика, критичка аксиологија, естетика, књижевна периодика, српска модерна, „златно доба” српске књижевности, интуиционизам

КНИЖЕВНО-ВИЗУЕЛНИ ПОЕТИКИ: ДВИЖЕЊЕТО НА СИГНАЛИЗМОТ И МАКЕДОНСКАТА ПОСТМОДЕРНА КНИЖЕВНОСТ

проф. д-р Дарин Ангеловски
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
d.angelovski@iml.ukim.edu.mk

Сигнализмот денес се определува како авангардно творечко движење настанато во поранешна Југославија (Србија) со цел да ги револуционизира сите области на уметноста, од книжевноста, преку театарот и ликовните уметности, до музиката и филмот, внесувајќи одреден екзактен начин на мислење со радикални експерименти и методи на технолошката цивилизација. Неговите почетоци се посочуваат во 1959 г., тогаш под називот Сциентизам, а од 1969 г. се манифестира и се остварува во пракса како радикален експеримент, не само со јазикот, туку и со графичките и визуелните симболи.

Иако сигналистичкото движење е теориски најпроучуваниот српски (нео)авангарден проект (естетички, етички, поетички, историографски, лексикографски), сепак, очигледен е недостигот од микроистражувања на концептуалните релации и влијанија со уметничките акции во македонската културна средина.

Оттука, целта на трудот е да ги детектира сигналистичките идеи во спектарот на книжевно-визуелните поетики на постмодернистичката книжевна група „Петтиот круг“, постмодернистичката група на ликовни уметници УСТА (Универзална самостојна творечка асоцијација), стрип групата „Туш лабораторија“, сликарската група

„Зеро”, како и во објавите на издавачките куќи „Млад борец” и библиотеката „Алфа” на „Книжевна младина на Македонија”.

Клучни зборови: сигнализам, постмодернизам, експеримент, расказ, визуелна поезија, стрип

РОМАН СЕСТРА СИГМУНДА ФРОЈДА У КОНТЕКСТУ ЖИВОТА И ДЕЛА ПИОНИРКИ ПСИХОАНАЛИЗЕ

др Станислава Бараћ

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

stanbarac@gmail.com

Роман *Сестра Сигмунда Фројда* (ориг. *Сестрата на Зигмунд Фројд*, 2007), македонског писца Гоцета Смилевског (1975), који је доживео преводе на више од тридесет светских језика и изузетну рецепцију на међународном нивоу, пружа плодан материјал за интерпретацију у кључу феминистичке критике и историје психоанализе. Ова студија усмерава пажњу на могућност читања романа у светлу биографија и дела првих психоаналитичарки. У фокусу је конструисана нарација Адолфине Фројд, сестре Зигмунда Фројда, из чије се перспективе – као женског гласа из сенке историје – тематизује не само субјективно искуство осујећености и историјског заборавља, већ и обликовање научне истине у складу с родно одређеним позицијама моћи. Роман тако кореспондира с животним судбинама и теоријским позицијама пионирки психоаналитичке мисли – од Сабине Шпилрајн, преко Мелани Клајн и Хелен Дојч, до Карен Хорнај, која је радикално деконструисала патријархалну основу фројдовске теорије. Нарочито је значајно преиспитивање концепта тзв. зависти према пенису, које је у роману изнова осветљено кроз фикционалну перспективу и глас Адолфине Фројд. Полазећи од мотива који упућују на заједничке координате биографија првих психоаналитичарки – попут еманципованог јеврејства, везаности за Беч, страдања

у Холокаусту, као и оријентације ка детету и развојној психологији – рад износи тезу да јунакиња романа метафорично представља не само жене заборављене у историји, већ и потцењеност женског искуства као извора из којег се формира научно знање. Односно, роман у целини, између осталог, сугерише да се тзв. откривање тајни људске душе, које се објављује са позиција институционалне а родно одређене моћи, након савладаних етапа еманципације и присуства жена у западној науци, често показује као промашена и сувишна спекулација, којој је повлашћен простор био омогућен само због нечујности и неприсуства жена у одређеном јавном и научном пољу, док је само откриће тј. знање већ било присутно у искуству жена и њиховој интимној артикулацији тог искуства.

Кључне речи: Гоце Смилевски, феминистичка критика, историја психоанализе, род и знање, Адолфина Фројд, Сабина Шпилрајн, Карен Хорнај, Мелани Клајн, Хелен Дојч

ТЕЛЕСНО КАО ЧИСТИЛИШТЕ И ОРУЂЕ ОПСТАНКА ДУШЕ У РОМАНУ О ЛОНДОНУ МИЛОША ЦРЊАНСКОГ

др Марија Грујић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

marija.grujic345@gmail.com

Овај рад преиспитаће поетичке основе успостављања тематских дихотомија између телесног и духовног у *Роману о Лондону* Милоша Црњанског, и настојаће да успостави унеколико редефинисан оквир за разумевање културно-историјских и филозофских увида овог дела. Као једно од најзначајнијих дела српске књижевности двадесетог века, *Роман о Лондону* је истовремено и истакнути пример наративне изградње метафоричке платформе за контрастни однос између модерног доба оличеног у телесним задовољствима и ниским нагонима, и „очувања” душе људског бића како би она била одбрана од ништавила и бесмисла света насталог након великих физичких и духовних страдања људске врсте глобално. Иако је приповедачког субјекат у роману дубоко уроњен у потребу да се игнорише свет телесности, приписујући га свету осредњости и слабости, једном речју чистиличишту људског постојања, овај рад поставља питање да ли је Црњански, ипак, овим романом, заокружио апсурдни круг филозофске сумње, и указао на телесно као једино оруђе које је човеку дато као место културно-историјског опстанка душе.

Кључне речи: Тело, дух, *Роман о Лондону*, Милош Црњански, српска књижевност, двадесети век

КРЕТАЊА И ПУТОВАЊА ДУШЕ У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ АПОКРИФНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

др Милош Живковић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

miloscc.mz@gmail.com

У оквиру средњовековне апокрифне књижевности, душа се не појављује искључиво као апстрактан духовни ентитет, већ као активно и динамично биће, способно за кретање, трансформацију и улазак у одређене просторно-временске односе. Циљ овог рада је да се испита „кинетика” душе у апокрифним текстовима, односно начини на које је душа представљена у континуираном кретању, како у оквиру телесног постојања, тако и у есхатолошким просторима.

Анализа ће бити усмерена на два доминантна вида кретања: 1) кретање душе према телу и њено напуштање тела, као саставни део унутарњег антрополошког и сотериолошког оквира; 2) постсмртно кретање душе кроз есхатолошке пределе, посебно у Паклу (Хаду) и Рају, са освртом на хијерархијски устројене сфере небеске стварности. Разматраће се и представе о даљини, брзини и правцима кретања у зависности од духовног статуса душе — грешничког или блаженог.

У фокусу ће бити и анализа колективних и индивидуалних душевних путовања, као и њихова функција у обликовању средњовековне визије света и човека. Испитивање „покретљивости” душе омогућава увид у дубоко укореване представа о животу, смрти и спасењу, те доприноси ширем разумевању средњовековне духовне и ан-

трополошке мисли, у којој је душа схватана као суштински медијум између материјалног и трансцендентног.

Кључне речи: душа, средњовековна апокрифна књижевност, есхатологија, покретљивост душе, антропологија, Пакао, Рај, хијерархија небеса, телесност, сотериологија

СПОЗНАНИЕТО ЗА ДУШАТА ВО ДЕЛОТО „ЛЕСТВИЦА” НА СВ. ЈОВАН ЛЕСТВИЧНИК

проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
m.jakimovska-toshikj@iml.ukim.edu.mk

Лествицата како значајно дело со аскетско-догматска проблематика во неколку од своите слова ги опфаќа поконкретно согледбите на нејзиниот автор Св. Јован Лествичник за душата, особено сконцентрирани во трите негови слова: „За нечувствителноста, т.е. за умртвеноста на душата и смртта на умот пред смртта на телото”; „За свештеното тихување на душата и телото”, како и во словото „За земното небо, богоподражателното бестрастие и совршенство, и за воскресението на душата пред сеопштото воскресение”. Во нив јасно се изложува православниот аспект на душата, положбата на човекот како личност со душа и тело, создадено според божественото подобие на Бога, кое човекот треба да го достигне совладувајќи ги 30 скали (лествици) до свршенство. Токму, според православната антропологија божествената благодат е вистинскиот патоказ за човековата душа, при што ако ѝ се одзема тој живот и таа насоченост, душата постепено умира. Целиот аскетско-исихастички подвиг, кој треба да се совлада во 30-те скали води кон преобразување и исцелување на човековата душа, што се постига, според Лествичник, со посредство на свештеното тихување. На тој начин се достигнува идеалниот лик на монахот на патот кон сопственото самосусовршување.

Клучни зборови: Св. Јован Лествичник, Лествица, свештено тихување, душа, тело

ПИТАЊА ДУШЕ И СРПСКА АВАНГАРДА: НОВИ ЧОВЕК И НОВА УМЕТНОСТ

др Бојан Јовић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

userx64@gmail.com

Српска авангарда у настајању (Сибе Миличић, Димитрије Митриновић) од раних додира са футуризмом, првим радикалним уметничким покретом, наглашено издваја проблематику човекове душе. Најпривлачнија карактеристика футуризма види се као снажна, готово религиозна оријентација ка будућности и обликовање одговарајућег човека, који би требало да показује етичке и религиозне квалитете различите од индивидуалистичког и агресивног футуристичког јунака. Ово сазнање прати идеја о међусобној повезаности и интеграцији свих људских духовних активности, заснована на свеприсутству људске душе.

Библиотека *Албатрос*, која обухвата наше најистакнутије послератне писце, наставља ово усмерење, преко најава неговања и ширења душевне културе и изражавања целог човека и целе душе. Мицићев *Зенитизам* у раном раздобљу постулира веру у рођење Новог човека чија ће се душевна чежња објавити кроз најјаче и највише уметничке изразе. Наглашавање душевне проблематике изразито је присутно и у сложеним поетичким начелима српског надреализма, обележеног настојањем да се ментална материја кроз поезију пренесе у свесни живот, односно повежу унутрашње изворне, нагонске, и несводљиве потребе човека с моралним императивом освајања слободе и коначне конкретизације човека.

Кључне речи: српска авангарда, поетика, душевна проблематика

РОДОВА И ПСИХОЛОШКА ПЕРСПЕКТИВА НА РАСТЕЊЕТО И ТРАУМАТА ВО РОМАНИТЕ ДЕЦА ОД МИЛЕНА МАРКОВИЌ И ЛЕСКА БРЕЗОСКА ОД СИМОНА ЈОВАНСКА

м-р Ана Јовковска

Институт за македонска литература, УКИМ

Скопје, РС Македонија

ana_jovkovska@yahoo.com

Текстот ги проблематизира женските перспективи на душата, болката и траумата во српскиот роман во стих *Деца* од Милена Марковиќ (2021, ЛОМ) и македонскиот роман *Леска Брезоска* (2024, ИЛИ-ИЛИ) од Симона Јованска. Брутално вивисекцирајќи ја темата за душевната болка, Милена Марковиќ дава родова и психолошка перспектива на едно растење. Напишан во форма на поема низ прво лице, *Деца* е интимна исповед на девојка која расте во сексистичка култура, жена која се бори со својот ментален товар, мајка која секојдневно живее со разочарувањето од своето аутистично дете со ментална ретардација. Истовремено и романот *Леска Брезоска* го проследува тешкото детство и растењето, физичко и духовно, низ разни емоционални пресврти и падови, кулминирајќи со дијагноза за сериозна болест во младоста, па сè до пронаоѓањето на душевниот мир во староста.

Преку нарацијата и психологизацијата на двата женски лика, трудот ќе ја обработува темата за тоталитарната контрола врз детството, патријархатот, социо-емоционалниот развој на децата, трауматските реперкусии низ процесот на растење, сексуалната слобода, товарот на мајчинството, промискуитетот, менталните нарушувања и слободата.

Проследувајќи ги душевните состојби на главните протагонистки ќе се обидеме да ја најдеме причинско-последичната врска меѓу растењето, сексистичката култура и родовата репресија. Клучни пунктови низ споредбената анализа на текстот ќе бидат болката на душата, женската, мајчинството, аутизмот, болеста, позицијата на жртва, неостварените соништа, неуспешните љубовни релации, кругот на насилството, товарот на традицијата и домот како затвор.

Конечно, во двете книжевни дела на Марковиќ и Јованоска болката е главната мапа кон душата од која катарзично се пробива слободата.

Клучни зборови: болка, траума, жена, душа, Деца, Милена Марковиќ, Леска Брезоска, Симона Јованоска

**ДУШАТА КАКО АЛТЕР-ЕГО ВО РАСКАЗИТЕ
НА ЈЕЛЕНА ЛЕНГОЛД И РУМЕНА БУЖАРОВСКА
(„ПАНАЃУРСКИОТ МАГИОНИЧАР”
ОД ЈЕЛЕНА ЛЕНГОЛД И „МОЈОТ МАЖ”
ОД РУМЕНА БУЖАРОВСКА)**

д-р Тамара Купева

Институт за македонска литература, УКИМ

Скопје, РС Македонија

t.kjupeva@iml.ukim.edu.mk

Концептот на човековата душа е во фокусот на многу филозофски и психоаналитички теории. Различни религии и филозофии развиле различни теории за нејзината природа, за нејзиниот однос со телото, потеклото и нејзината смртност. Низ овие теории, душата е најавтентичниот одраз на човековото ”јас”, рефлексивна на искуствата од надворешниот свет и внатрешна движечка сила која се стреми кон совршенство.

„Панаѓурскиот магионичар” на Јелена Ленголд открива длабоки душевни, емоционални и морални борби на ликовите. Во нив се преплетуваат копнежот (да се биде друг), страста за љубов и за живот, стравот, болката, минливоста и исчезнувањето. Ликовите во нејзините раскази поминуваат низ процеси на трагање, на рамнодушно прифаќање и немоќ или избегнување на соочување со траумата. Расказите „зборуваат” со внатрешен глас, го отсликуваат животот и слабостите на комплексните емоционални светови. Ликовите на Ленголд на идентичен начин како и ликовите во расказите на Бужаровска рефлектираат универзални човечки искуства. Тие ги исцртуваат патеките на душата, преку темите за најинтимните човечки искуства. И кај Ленголд и кај Бужаровска,

внатрешниот живот на ликовите е одреден од притисокот на секојдневието, очекувањата на околината и изборот да се задуши тивкиот крик на душата. Секој од овие ликови „во тајност ги крие трагите“ од минатото, кои стануваат сенка што ги следи, мечта што ја живеат и нивен двојник, алтер-его кое го одразува нивното автентично „јас“.

Клучни зборови: внатрешен свет, алтер-его, рефлексивност, крик на душата

ДУШАТА ВО КРАТКИТЕ ЖАНРИ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО СРПСКИОТ ФОЛКЛОР

проф. д-р Славчо Ковилоски
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
s.koviloski@iml.ukim.edu.mk

Трудот се однесува на употребата на терминот душа во македонскиот и во српскиот фолклор и тоа во кратките фолклорни жанри, односно во поговорките. Преку примери поврзани со собирачките дејности на повеќемина фолклористи, но првенствено преку примерите кои ни ги даваат Марко Цепенков и Вук Караџиќ, ќе се обидеме да дадеме компаративни согледби на употребата на зборот душа во различни ситуации. Нив ќе ги интерпретираме преку повеќе примери: „Душата му дошла во забите” (за човек пред умирање е) или „Гајрет на болниот, додека не му излезе душата” (односно да му се удоволи на човек пред умирање) итн.

Клучни зборови: душа, поговорки, македонски фолклор, српски фолклор, Марко Цепенков, Вук Караџиќ, XIX век

ФОЛКЛОРИСТИЧКИТЕ КОНЦЕПТИ ЗА ЧОВЕКОВАТА ДУША ВО ТАЖАЧКИТЕ НАРОДНИ ПЕСНИ (МАКЕДОНСКО-СРПСКИ ПАРАЛЕЛИ)

проф. д-р Ана Мартиноска, м-р Жарко Иванов
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
a.martinoska@iml.ukim.edu.mk, z.ivanov@iml.ukim.edu.mk

Трудот поаѓа од премисата дека „во согласност со словенските народни култури, човекот е составен од тело и душа, а по неговата смрт душата го напушта телото и оди во другиот свет, а телото се распаѓа” (Раденковиќ 1996: 12). Имено, како што е познато во народната култура на Јужните Словени смртта на човекот е често прикажувана како испуштање на душата или разделба на душата од телото, на нематеријалното од материјалното, на вечното од минливото. Тие верувања се видливи во голем број на посмртни обреди и обичаи кои се применуваат во традиционалната пракса, некои од нив до денешен ден, како и во симболичните претстави за преминот во задгробниот живот. Од нив, во овој труд главно ќе се задржиме на претставата за душата во текстовите на македонските и српските народни тажачки песни.

И во досегашните проучувања на овој специфичен фолклорен жанр македонскиот и српскиот корпус биле доведувани во врска во поширокиот јужнословенски или словенски контекст, но во оваа прилика ќе биде направена македонско-српска паралела на некои од последните објави на тажачки песни во двете средини. Трудот ќе се обиде компаративно да ги проследи спецификите на симболичките наративи во тажаленките и нивната репрезен-

тација на смртта како премин кон друг облик на постоење согласно постоечките поимања на тајните на животот и смртта.

Клучни зборови: тажачки народни песни, душа, народна култура, македонски и српски фолклор, симболички наративи

ДУШЕВНИТЕ ЛАВИРАЊА НА СРПСКИТЕ И МАКЕДОНСКИТЕ РОМАНТИЧАРИ

проф. д-р Валентина Миронска-Христовска
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
v.mironska-hristovska@iml.ukim.edu.mk

Во втората половина на 19. век во српската и во македонската културна средина започнува забрзаниот развој на литературата, првенствено под влијанието на романтизмот. Тоа е период кога се развива уметничката литература, литературните жанрови со високи естетски вредности. Притоа, во однос на темата, би истакнале дека лириката и драмата во стихови од тој период, нудат стихови во кои токму поетот ја отвора својата душа, ги открива своите тајни емоции, желби, страдања како во однос на индивидуален план така и на колективен. Служејќи се со поетската реч на Бранко Радичевиќ, Ѓура Јакшиќ и Лаза Костиќ од српската литература и Константин Миладинов, Рајко Жинзифов и Евтим Спространов од македонската литература, во темата компаративно ќе бидат согледани нивните лични исповеди, нивните душевни лавирања по однос на љубовта, на смртта, на радоста, како и по однос на родољубивата тематика.

Клучни зборови: душа, душевни, тајна, лавирања, српски, македонски, романтичари

ПРЕПЛЕТУВАЊЕ НА НАГОНОТ ЗА ЖИВОТ И СМРТ ВО ДЛАБОКИТЕ ДУШЕВНИ КРИЗИ (ВРЗ ПРИМЕРИ ОД РОМАНИТЕ „УСТА ПОЛНА СО ЗЕМЈА” НА БРАНИМИР ШЌЕПАНОВИЌ И „САМОУБИЕЦОТ” НА СЛОБОДАН МИЦКОВИЌ)

проф. д-р Јасмина Мојсиева-Гушева
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
jasminamg@iml.ukim.edu.mk

Во трудот се поаѓа од Фројдовите сфаќања дека однесувањето на луѓето е раководено од двата спротивставени основни нагони: нагонот за смрт (танатос) и нагонот за живот (ерос). Нивното преплетување во состојба на длабоки душевни кризи кога индивидуите се насочуваат кон самоповредување и одземање на сопствениот живот е засилено до крајни граници.

Како литературна предлошка за испитување на соодносот на двата нагона во посочената состојба и начинот на кои индивидуите се однесуваат во таква состојба ќе се користат романите „Уста полна со земја” на Бранимир Шќепановиќ и „Самоубиецот” на Слободан Мицковиќ преку кои писателите ја објаснуваат трагедијата на животот на поединецот во миговите кога тој станува свесен за својата минливост и безначајност. Компарацијата на двата романа ќе се одвива на тематско, на идеолошко и на наративно рамниште со нагласување на нивните бројните сличности и разлики. Прашањата кои ќе бидат поставени ќе се однесуваат на причините кои довеле до критичната состојба (при што ќе бидат консултирани теориските сознанија на Алварез), психолошките превирања што се јавуваат кај главните протагонисти, нивните емоции и

мисли кои доведуваат до специфичниот начин на однесувања. Ќе биде истакнато и присуството на опсесивните мисли, на празнината, на nelaгодноста и на сетилните нарушувањата кои ги чувствуваат јунаците како последица на настанатата состојба.

Дилемите, кои многу често се јавуваат пред да се изврши конкретниот чин на самоубиство ќе бидат исто така потенцирани бидејќи тие се клучни за одложување на актот на деструкција и избивање на нагонот за живот. Заедничко за двата романи е пресвртот на чувствата и намерите на главните протагонисти (на крајот од романите) што може да се поврзе со Сартаровата егзистенцијалистичка филозофија која ја истакнува апсурдноста на судбината и непредвидливоста на животните патеки на јунаците.

Клучни зборови: длабоки душевни кризи, нагон на живот, нагон на смрт, опсесивни мисли, емоции, сетилни нарушувања, пресврт, апсурд

ДУША У НОВИЈЕМ ПЕСНИШТВУ МИОДРАГА ПАВЛОВИЋА

др Марко М. Радуловић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

markicrad@gmail.com

Миодраг Павловић је као песник, прозни писац и есејиста био заинтересован за различита антрополошка и митолошка питања. Једно од њих несумњиво је и питање душе. У раду ћемо се фокусирати на збирке и циклусе које је песник објављивао током деведесетих година, посебно на циклусе „Наук о души” и „Гачка преображења” у којима је Павловић, на њему својствен начин, кроз спој поетског, церебралног и емотивног вратио у савремено песништво проскрибован појам душе. Истражићемо која све учења и схватања душе Павловић активира у свом касном стваралаштву и како их, у поетском трагању за одговорима на „исконска” питања, преобликује и пародира.

Кључне речи: Миодраг Павловић, душа, пародија, иронија, антропологија, поезија

**ПАРАДОКСАЛНОТО ГРАДЕЊЕ НА МАШКИОТ
СТОИЦИЗАМ И ЕМОЦИОНАЛНАТА ДУШЕВНА
СКРЖАВОСТ И РАЗУМНОСТ
(ВО МАКЕДОНСКАТА ЛИТЕРАТУРА СО
СПОРЕДБЕНИ ПРИМЕРИ ОД СРПСКАТА
ЛИТЕРАТУРА)**

доц. д-р Биљана Рајчинова-Николова

Институт за македонска литература, УКИМ

Скопје, РС Македонија

b.rajchinova-nikolova@iml.ukim.edu.mk

Душата станува најважниот дел од личноста, задолжена за градењето на машкиот стоицизам – идентитет, кој повеќе се темели на дисконтинуитет отколку на континуитет. Во истражувањето поаѓаме од размислувањето на Динкелбахер дека „сè што се однесува на човечките чувства, волја, разум, расположенија и особини, обично се поврзува со поимот душа” (Dincelbaher, 2009: 149). Поаѓајќи од тоа дека машкиот стоицизам подразбира трансформации од видот на душевност и од релацијата кон Другиот во текстот се фокусираме на релацијата татко – син, каде ликот на таткото се разгледува како проблематичен татко преку модалитетите отсутен и татко во затвор, (инфериорен татко во сенка), и татко – помагател преку модалитетите духовен помошник, спасител, (супериорен татко - предводник). Следствено ќе ги истражиме егзистенцијалните последици и ефекти што произлегуваат од релацијата татко - син, од реартикулацијата на градењето на машкиот стоицизам и од однесувањето на човековата душа - емоционалната душевна скржавост и разумност. Истражувањето ќе одговори на прашањето дали синот при потрагата по идентитет треба да ја има сенката на

емоционално душевната скржавост и разумност на таткото за да го изгради машкиот стоицизам (и душа) и да ја докаже тезата дека релацијата татко – син е круцијална за градењето на машкиот стоицизам. За одговор на прашањето и за испитувањето на тезата се применува компаративната анализа на дела од современата македонска литература *Бледи сенки, далечни гласови* (2014) - Димитрие Дурацовски, *Хорацио Цвикало* (2013) - Александар Прокопиев, *Татковите книги* (2001) - Луан Старова, како и од српската литература *Хроника на сомнежот* (2017) - Владислав Бајац, користејќи ја имагологијата, постколонијалната теорија и студиите за идентитетот.

Клучни зборови: идентитет, душа, машки стоицизам, емоционална скржавост, релација татко-син

ДУШАТА И ПОЕТСКИОТ СУБЈЕКТ КАЈ ИВО АНДРИЌ И БЛАЖЕ КОНЕСКИ

проф. д-р Гоце Смилевски

Институт за македонска литература, УКИМ

Скопје, РС Македонија

g.smilevski@iml.ukim.edu.mk

Во два текста од своето мемоарско дело „Дневник по многу години” („Сличности” и „Иво Андриќ”), како и во разговорите кои со него ги води Цане Андреевски (објавени во книгата „Разговори со Конески”), Блаже Конески ја искажува својата импресионираност од опусот, но и од личноста на Иво Андриќ. Овој текст прави паралела на односот на поетскиот субјект кон душата во стихозбирките „Ex Ponto”, „Немири”, „Што сонувам и што ми се случува” од Андриќ и поетскиот опус на Конески. И двајцата автори ги истражуваат контрастните состојби на душата: спокојот и немирот, радоста и очајот, ентузијазмот и апатијата, смислата и бесмислата, беспомошноста и храброста. Воедно, и кај Андриќ и кај Конески, можеме да посведочиме како нивната медитативна лирика се сосредоточува и на контемплативноста на душата која го води поетскиот субјект кон нови сознанија за себе и светот околу себе, насетувајќи го, како што се изразува Радомир Константиновиќ по повод едно дело на Андриќ, „поредокот на светот, нодофатлив како Бог”, но и покрај таа недофатливост, се одвива дијалог помеѓу Јас на поетскиот субјект и Јас на Светот.

Клучни зборови: Иво Андриќ, Блаже Конески, душа, спокој, немир, меланхолија, субјект

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА И ЧУВСТВУВАЊЕ НА ДУШАТА ВО ЛИРИКАТА НА НЕНАД ШАПОЊА

проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер
Институт за македонска литература, УКИМ
Скопје, РС Македонија
s.stojmenska-elzeser@iml.ukim.edu.mk

Централен поим во лириката на српскиот поет Ненад Шапоња е „душа“. Тој фреквентно се појавува во неговите стихови, како и во насловите на голем дел од циклусите и збирките, со што покажува доминантна позиција во целото негово творештво. Во текстот се прави обид да се анализира широкиот спектар на поимање на душата во опусот на Шапоња и со тоа да се допре до специфичните квалитети на неговата поетика. Поезијата на Шапоња е објавувана и во препен на македонски јазик, така што во фокус на интерес ќе бидат не само изворните збирки на српски јазик, туку и препените на некои од нив на македонски јазик. Во тој контекст ќе биде коментирана и рецепцијата на поезијата на Шапоња во македонската култура и неговото присуство во македонската културна јавност како забележителен поттикнувач на македонско-српскиот интеркултурен дијалог.

Клучни зборови: поимот душа, поетика, Ненад Шапоња, рецепција

МАЈЧИНСКАТА УЛОГА НА ЖЕНСКИТЕ ЛИКОВИ ВО РОМАНИТЕ „ВРАЌАЊЕТО НА ЗБОРОВИТЕ” ОД ГОЦЕ СМИЛЕВСКИ И „МАЈЧИНАТА РАКА” ОД ИГОР МАРОЈЕВИЌ

д-р Сарита Трајанова

Институт за македонска литература, УКИМ

Скопје, РС Македонија

s.trajanova@iml.ukim.edu.mk

Трудот е фокусиран на романите „Враќањето на зборовите” од Гоце Смилевски и „Мајчината рака” од Игор Маројевиќ, коишто се фикција, но изобилуваат со темелност, произлезена од авторовите обемни архивски истражувања. Двата романи се базираат на историски факти за различен временски период – романот на Смилевски поаѓа од страcната и трагична љубовна приказна помеѓу филозофот Абелар и неговата ученичка Хелоиза во средниот век, а романот на Маројевиќ ја открива болната вистина за прогонот на германските семејства и цивили по Втората светска војна. Двајцата романописци, секој на нив својствен начин, вниманието го насочуваат кон премолчена тема што од етичка и од естетска гледна точка покажува морален чин.

Главниот протагонист во романот на Маројевиќ поради земјотрес се преселува во куќата на тетка му и периодот на созревање го поминува одвоено од својата мајка. Астралаб, синот на Абелар и Хелоиза од романот на Смилевски поради низа случувања во неговото време, по раѓањето е одвоен од неговата мајка. Додека Маројевиќ дава концизен тек на настаните без подетелно да ги разгледа трагите што тие настани ги оставиле на ликовите, Смилевски навлегува длабоко во емотивната природа на

ликовите, при што мошне вешто ја скицира мајчинската душа на доминантниот женски лик. Оттука, вниманието го задржуваме на женските ликови коишто имаат различни улоги, со посебен фокус на нивната мајчинска улога. Низ културолошки пристап, ќе се разгледаат душевните состојби на ликовите на мајките и ќе се согледува одразот на мајчинската душа врз личноста и нејзиниот идентитет. За анализата на делото на Смилевски ќе се користат филозофски текстови за душата пишувани за средниот век.

Клучни зборови: Гоце Смилевски, Игор Маројевиќ, женски ликови, мајчинска улога, мајчинска душа, душевни состојби

ШТА СРПСКИ ТРАНССИМБОЛИЗАМ ДУГУЈЕ ГРЦИМА: О ПОВЕСТИ ДУШЕ У ПОЕЗИЈИ САШЕ РАДОЈЧИЋА

др Милица Ђуковић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

tiskicvet38@gmail.com

Када је Милош Црњански 1919. године у часопису *Дан*, поводом збирке *Ритми мојих слутња* Љубомира Мицића, записао: „Ново покољење постоји. Оно опет пева душу.“, отворио је поетички хоризонт који се може читати као критеријум за историјско разлучивање етапа српске књижевности. Управо ритмови интуиције и песничког самоодређења у односу према појму душе представљају кључне векторе разумевања савремене поезије, а нарочито поетике Саше Радојчића, једног од најистакнутијих представника српског трансимболизма. Иако се више не може узети у генерацијском или стилскоформацијском (об)лику, душа се пројављује апартно, у стваралаштву овога песника, као слојевита и релевантна тематска константа. Душа Радојчићевог песништва (а ваља имати на уму да је књигу изабраних песама овај аутор насловио *За ватру надлежна је душа*, 2022, те да две тематске скупине песама ове књиге носе наслове „песма и душа” и „душа и град”) прелази пут од предсократовског фракталног становишта (повезаног са категоријом чулности) до амбивалентне (узорне или пак декомпоновању наликујуће) платонистичке дуалистичке визууре, све време посведочујући своје грчке корене и ситуираност у европске културне, философске и књижевне оквире. Повест о души јанусовски је траг о дијалогу поезије и философије у песничком

изразу овог „зналца дијалектике”, *символ* аутопоетичке вере (и уверења) и метонимија сабрања смрти и живота, питања и одговора, коначности и вечности.

Кључне речи: душа, поезија, предсократовци, Платон, чулност, дијалог, трансимболизам, аутопоетика

ПРЕТСТАВИТЕ НА ДУХОВНОСТА/ДУШАТА ВО ПРОСВЕТИТЕЛСКИТЕ ОБЈАВИ НА ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЌ И ЈОАКИМ КРЧОВСКИ

м-р Марина Цветаноска

Институт за македонска литература, УКИМ

Скопје, РС Македонија

m.cvetanoska@iml.ukim.edu.mk

Духовноста или спиритуалноста како поим е заснован врз латинскиот збор *spiritualitas* и грчкиот збор *πνεύμα* (пнеума), со значење дух/ душа или да живее да се придвижи. Овој термин бил развиен во Средниот век и добил духовна конотација – придвижување на животот од Светиот дух.

Посебно зборот „душа“ може да се однесува и на материјален и нематеријален аспект на човештвото. Луѓето поседуваат „дух“, но тие се „душа“ и во основа зборот „душа“, би можел да се разгледува и од аспект на значењето на зборот „живот“. Душата има тенденција да греша. Па тому затоа и во објавите на просветителите, во српската книжевност на преминот на XVIII и XIX век, чиј претставник е Доситеј Обрадовиќ и во македонската книжевност на почетокот на XIX век, Јоаким Крчовски, се обрнува внимание на аспектите на духовност/душа, и изведените од нив: малодушност, бездушност итн.

Не запоставувајќи ја и тенденцијата на „здравиот разум“ како одлика на просветителскиот период, во трудот ќе биде повлечена паралела помеѓу Обрадовиќ кој пишува за претрано честите празнувања, обредните обичаи, и зачувување на душата, и преводите на Крчов-

ски што се однесуваат на проповедите за широките народни маси по слични прашања.

Клучни зборови: просветителство, душа, малодушност, духовност, дух, разум

АУТОДЕСТРУКТИВНОСТ КАО ДРАМА ДУШЕ У СРПСКОЈ ПРОЗИ (1901–1914): ПРИМЕР БОРИСАВА СТАНКОВИЋА

др Бојан Чолак

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

btcolak@yahoo.com

У раду се испитује феномен аутодеструктивности као израз унутрашњег раслојавања и духовне драме у српској прози на размеђу XIX и XX века, с фокусом на дело Борисава Станковића. У периоду од 1901. до 1914. године, српска проза доживљава снажан унутрашњи заокрет: од социјално-реалистичког описа спољашњих околности ка психолошкој и духовној унутрашњости ликова. У том контексту, Станковићево дело представља својеврсну прекретницу – литерарни простор у којем аутодеструкција постаје облик унутрашње побуне, али и последица културолошког расцепа између патријархалног поретка и модерне индивидуалности.

Анализа се заснива на читању Станковићевих мушких и женских ликова који, неспособни да помире унутрашње жеље и спољашње обавезе, прибегавају самоуништавајућим обрасцима понашања. Алкоголизам, еротска девијација, апатија и повлачење из света посматрају се као симптоми дубоке духовне дезоријентације. Посебан акценат стављен је на лик Софке из *Нечисте крви*, у којем се, по први пут у српској прози, појављује жена која не само што страда под спољашњим насиљем традиције, већ и аутодеструктивно преузима своју пропаст као чин (парадоксалне) контроле над сопственом судбином.

Рад указује да је управо у временском оквиру од 1901. до 1914. године, у сусрет модернистичким тенденцијама, српска проза почела да тематизује унутрашњи распад, што Станковићев опус позиционира као кључни израз духовне кризе епохе, у којој се аутодеструкција јавља не као ексцес, већ као структура осећања и сведочанство о распадању културних упоришта.

Кључне речи: српска проза 1901–1914, аутодеструкција, драма душе, патријархална структура, духовна криза, почеци модернизма

**ДУША У БОГОРОДИЧИНИМ ТРОПАРИМА
ИЗ ЗБИРКЕ ЧЕТИРИ КАНОНА ИВАНА В.
ЛАЛИЋА:
ОНТОЛОГИЈА ПЕСНИЧКЕ ДУХОВНОСТИ**

др Светлана Шеатовић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

svetlana.seatovic@gmail.com

У овом раду биће разматран феномен душе у оквиру поетике Ивана В. Лалића, с посебним освртом на збирку *Четири канона* и поетску репрезентацију Богородичиних тропара. Анализа ће бити усмерена на разоткривање сложених релација између духовног и телесног, свакоднев­ног и трансцендентног, поетског и литургијског, при чему се лик Богородице јавља као централни медијатор између земаљског и небеског. Посебна пажња биће посвећена тумачењу душе лирског субјекта, његовој унутрашњој динамици и односу према сакралном ореолу Богомајке, који је у тексту функционализован као пројекција вишег реда смисла и постојања. Циљ рада је да укаже на симболичке и теолошке димензије душе у контексту православне духовности, али и у контексту поетског искуства које превазилази границе индивидуалног и задира у архетипско и универзално.

Кључне речи: Богородица, Иван В. Лалић, религиозна поезија, земаљско и небеско, поетика душе, тропари, православна духовност

САДРЖАЈ

др Марко Аврамовић <i>Где се налази душа мигранта? Идентитетска и емотивна лутања у романима „Инсистирање” Ненада Јовановића и „Скривена камера”</i> <i>Лидије Димковске</i>	5
проф. д-р Наташа Аврамовска <i>Поезијата на Радмила Лазик (и) на македонската книжевна и културна сцена</i>	6
др Јана М. Алексић <i>Именовање душом: Појмовник раних критичких текстова Милана Кашанина (1910–1918) у епохалном контексту српске модерне</i>	8
проф. д-р Дарин Ангеловски <i>Книжевно-визуелни поетика: движењето на сигнализмот и македонската постмодерна книжевност</i>	10
др Станислава Бараћ <i>Роман „Сестра Сигмунда Фројда” у контексту живота и дела пионирки психоанализе</i>	12
др Марија Грујић <i>Телесно као чистилиште и оруђе опстанка душе у „Роману о Лондону” Милоша Црњанског</i>	14
др Милош Живковић <i>Кретања и путовања душе у средњовековној апокрифној књижевности</i>	15

проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ <i>Спознанието за душата во делото „Лествица”</i> <i>на Св. Јован Лествичник</i>	17
др Бојан Јовић <i>Питања душе и српска авангарда: Нови човек и нова</i> <i>уметност.</i>	18
м-р Ана Јовковска <i>Родова и психолошка перспектива на растењето и</i> <i>траумата во романите „Деца” од Милена Марковиќ и</i> <i>„Леска Брезоска” од Симона Јованоска.</i>	19
доц. д-р Тамара Купева <i>Душата како алтер-его во расказите на Јелена Ленголд</i> <i>и Румена Бужаровска („Панаѓурскиот магионичар”</i> <i>и „Мојот маж”)</i>	21
проф. д-р Славчо Ковилоски <i>Душата во кратките жанри во македонскиот и во</i> <i>српскиот фолклор.</i>	23
проф. д-р Ана Мартиноска, м-р Жарко Иванов <i>Фолклористичките концепти за човековата душа</i> <i>во тајачките народни песни (македонско-српски</i> <i>паралели)</i>	24
проф. д-р Валентина Миронска-Христовска <i>Душевните лавирања на српските и македонските</i> <i>романтичари</i>	26
проф. д-р Јасмина Мојсиева-Гушева <i>Преплетување на нагонот за живот и смрт во</i> <i>длабоките душевни кризи („Уста полна со земја”</i> <i>и „Самоубиецот”)</i>	27
др Марко М. Радуловић <i>Душа у новијем песништву Миодрага Павловића</i>	29

- доц. д-р Биљана Рајчинова-Николова**
*Парадоксалното градење на машкиот стоицизам
и емоционалната душевна скржавост и разумност . . . 30*
- проф. д-р Гоце Смилевски**
*Душата и поетскиот субјект кај Иво Андриќ
и Блаже Конески 32*
- проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер**
*Концептуализација и чувствување на душата во
лириката на Ненад Шапоња 33*
- д-р Сарита Трајанова**
*Мајчинската улога на женските ликови во романите
„Враќањето на зборовите” (Гоце Смилевски) и
„Мајчината рака” (Игор Маројевиќ) 34*
- др Милица Ђуковиќ**
*Шта српски трансимболизам дугује Грцима:
О повести душе у поезији Саше Радојчића 36*
- м-р Марина Цветаноска**
*Претставите на духовноста/душата во
просветителските објави на Доситеј Обрадовиќ и
Јоаким Крчовски 38*
- др Бојан Чолак**
*Аутодеструктивност као драма душе у српској прози
(1901–1914): Пример Борисава Станковића 40*
- др Светлана Шеатовиќ**
*Душа у Богородичиним тропарима из збирке „Четири
канона” Ивана В. Лалића: Онтологија песничке
духовности 42*

КЊИГА РЕЗИМЕА
ТАЈНА ЉУДСКЕ ДУШЕ
КРОЗ ПРИЗМУ КЊИЖЕВНОСТИ
МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

Издавач

Институт за књижевност и уметност. Београд.

За издавача

Светлана Шеатовић

Припрема

Лепосава Кнежевић

Штампа

Тираж

50

ISBN.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд